

Oponentský posudek

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Markéta Zandlová, Ph.D.

Šimková, Kateřina, *Vodní světy Nových Mlýnů: Etnografie vinařů a klimatické změny*. Praha: UK FHS, 2021, 113 stran.

Diplomová práce Kateřiny Šimkové zavádí čtenáře do prostředí jihomoravských vinic na úpatí Pálavy. Již první úryvek z terénního deníku, jímž celá práce začíná, jasně předurčuje autorčin badatelský záměr: jak vinaři reagují na v posledních letech prudký úbytek dešťových srážek zapříčiněných klimatickými změnami. Na případu obce přejmenované na Sřapatice ležící na břehu Novomlýnských nádrží autorka usiluje o etnografickou korelaci mezi suchem, nádržemi, vodou a vinohrady v kontextu klimatických změn, a to nikoli ve smyslu „poručíme větru dešti“, jak často hloupě argumentují odpůrci tohoto stále zřetelnějšího procesu, ale s jasným cílem studovat potýkání se s těmito změnami s respektem a důvěrou k přírodě.

Práce má přehlednou strukturu rozdělenou na teoretické zarámování, metodologii a především empirickou část s řadou velmi dobře seřazených podkapitol. Teoretická východiska jsou formulována pregnančně a přiměřeně charakteru práce. Za nejdůležitější z nich lze považovat Zygmuntem Baumanem inspirovaný koncept vodních světů dánských antropoložek Kirsten a Fridy Hastrupových, mimochodem považovaný za nejrozsáhlejší evropský projekt analyzující sociální odpovědi na environmentální změnu, studii o vodě Veronicy Strang vymezující se proti dichotomii příroda/kultura a koncept hydro-ilogického cyklu, s nímž nedávno přišel americký klimatolog Donald Wilhite. Ten v podstatě vystihuje stále ještě nejspíš většinový přístup veřejnosti k nebezpečí spojené s mizejícími vodními zdroji a stále drastičtějšími obdobími sucha prakticky všude na planetě. Wilhite jasně konstatuje, že by to měly být především vlády jednotlivých zemí, které by měly řešit dopady klimatických změn, nicméně stále více lidí je akutně ohrožených a vládní zásahy často přicházejí pozdě nebo vůbec (viz například aktuálně probíhající humanitární katastrofa způsobená naprostou absencí srážek v jižní části Madagaskaru), což pak vede k různým alternativám, jak se s tímto nebezpečím vypořádat. A jak vyplývá z diplomové práce Kateřiny Šimkové, je to i případ sřapatických vinařů, na něž tíha posledních sušších let začíná silně dopadat. Ačkoli oblast navštívil nedávno ministr Toman, zdá se, že pomoc nebo řešení v podobě závlahového systému přichází z jiných míst. Autorčino pečlivé etnografování tak ukazuje na jistou problematičnost nebo zjednodušenost jinak precizního Wilhitova konceptu.

Velmi dobře je zpracovaná rovněž metodologická část akcentující mj. stále sílící hlas sociálních antropologů v otázkách spojených se studiem klimatických změn a poukazující na naprostou nezbytnost lokálních etnografií, na nichž se explicitně ukazují dopady na místní lidi a jejich reakce a odpovědi na změny způsobené klimatem. Autorka jasně formulovala několik výzkumných otázek, které zúčastněným pozorováním a mnoha polostrukturovanými a neformálními rozhovory (jak jinak v prostředí vinných sklípků☺) dále precizovala a navzdory přerušení výzkumu způsobeného epidemiologickou situací se snažila o jejich analýzu. V textu je několikrát tak trochu omluvně poukázáno na účast v projektu *Příběhy sucha* vedeného autorčinou školitelkou. Myslím ale, že to v celkovém výsledku na kvalitě práce díky zvýšené odpovědnosti spíše přidalo. V empirické části to pak autorka takřka v plné míře ukazuje. Musím konstatovat, že se mi práce četla velmi hezky až jakoby lehce navzdory tomu, že se v textu objevují určité technické pojmy nebo slangové výrazy (např. tažně), které, doznávám, jsem před četbou této práce neznal. Celá práce je tak určitou kombinací jejího hlavního záměru studovat

sucho v konkrétním etnografickém kontextu a situacích a techničtěji nebo odborněji laděných pasáží, z nichž se laik mohl dozvědět leccos nového (příklady by se dalo uvést mnohem více). Pokud bych měl zmínit alespoň jednu relativně slabší stránku práce, jsou to někdy až nadměrně přepisované výpovědi jednotlivých aktérů, s nimiž autorka vedla rozhovory na úkor jejich propracovanější analýzy. To potom vedlo k občasným opakovaným nebo podobně znějícím tvrzením namísto hlubšího vysvětlení, proč tomu tak je.

Tato drobná výtká ale nikterak nesnižuje celkové vyznění autorčina etnografování. Kateřina Šimková dokázala, že jí je terénní výzkum blízký, do terénu vstoupila s jistou lehkostí a poměrně rychle se jí podařilo získat důvěru několika střapatických vinařů různých generací, které jí vyprávěly své příběhy sucha a různé postoje k ohrožení způsobené změnou lokálního (mikro)klimatu. Střapatická etnografie Kateřiny Šimkové tak jasně ukazuje na současné a možné budoucí konflikty reflektující odlišné přístupy k řešení lokálních problémů (viz například nepřehledné a pro laika často nesrozumitelné, ale pro vysvětlení lokální situace důležité dohady o zvyšování hladiny jedné z novomlýnských nádrží o 35 cm, na tom založené protesty ornitologů atd.). Autorka tak na řadě míst prokázala jinou důležitou součást naší práce, totiž smysl pro etnografický detail a jeho reflexi v konkrétním prostředí. A konečně rovněž prokázala schopnost vhodně použít a propojit na počátku představené teoretické koncepty s vlastními postřehy z empirických fází výzkumu.

Závěrem nezbyvá než konstatovat, že diplomová práce Kateřiny Šimkové je navzdory obtížím způsobeným pandemií Covidu-19 zpracována s patřičnou kvalitou opravňující navrhnout hodnocení **výborně**.

Ciudad de México, 16. 9. 2021.

PhDr. Marek Halbich, Ph.D.